

קבלת תורה שבכתב ותורה שבעל פה¹

קבלת תורה שבכתב ותורה שבע"פ בסיני

איתא בגמ' ברכות (ה.) וז"ל וא"ר לוי בר חמא אמר ר' שמעון בן לקיש מאי דכתיב (שמות כד, יב) ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם לוחות אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא ומהצוה זו משנה אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה גמרא מלמד שכולם נתנו למשה מסיני. עכ"ל. הרי דמקרא ונביאים וכתובים שהם תורה שבכתב ומשנה וגמ' שהן תורה שבעל פה נתנו למשה על הר סיני. וכן מבואר במדרש תנחומא (פרשת נח אות ג') שעל תורה שבכתב אמרו (שמות כד, ז) נעשה ונשמע. ואיתא במדרש שם וז"ל מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט עכ"ל. אולם על תורה שבע"פ כפה עליהן הר כגיגית (שבת פח.). ומבואר במדרש שם וז"ל אלא אמר להן [שם תהא קבורתכם כאשר כפה עליהן הר כגיגית] על התורה שבעל פה, שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות. והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך (דברים ו, ה.). ומנין אתה למד אין אהבה זו אלא לשון תלמוד, ראה מה כתיב אחריה. והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך (דברים ו, ו), ואיזה, זה תלמוד שהוא על הלב הנ"ל. הרי מפורש במדרש שבני קבלו תורה שבכתב ע"י נעשה ונשמע ותורה שבע"פ ע"י שכפה עליהן הר כגיגית בהר סיני.

ביאור הפסוק וידבר ה' אל משה לאמר

ביאור הרד"ק והרמב"ן

מצינו כמה פעמים בתורה שכתוב וידבר ה' אל משה לאמר. עיין ברמב"ן (שמות ו, י) שהביא ב' פרושים בפסוק זה. וכתב וז"ל אמרו המפשרים (רד"ק ספר השושים שרש אמר) כי מלת לאמר בכל התורה

¹ דברי תורה אלו העברתי בליל ב' דשבועות תשע"ג בבית מדרש דשיבת רבינו יצחק אלחנן.

לאמר לישראל, והטעם שאמר השם למשה אמור לישראל דברי אלה. כלומר שהרד"ק תפס שכוונת לאמר הוא לאמר לאחרים דברינו לכלל ישראל.

אולם, השיג הרמב"ן וכתב וז"ל והכתוב שאמר אמר אלי לאמר (בראשית לא, כט), איננו בא על נכון בפירושו הזה. וכן במקומות רבות שיכפול, וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם (ויקרא יח, א-ב). וכן ויאמר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם (במדבר טו, לז-לח) וכו', וכיוצא באלו רבים. וכן בסדר הזה (להלן ז, ח-ט) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר כי ידבר אליכם פרעה לאמר, איננו לאמר לאחרים על נכון עכ"ל. הרי דהשיג הרמב"ן שיש כמה מקומות בתורה שאי אפשר לפרש לאמר כפירושו הרד"ק שהוא לומר לאחרים. חדא דמציינו (בראשית לא, כט) בדברי לבן שאמר אמר אלי לאמר הכוונה שהקב"ה אמר אלי אמש לא להזיק את יעקב ושם לאמר אין משמעות כלל לענין של לאמר לאחרים. וכן בהרבה מקומות שכתוב לאמר וגם דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם שאי אפשר לפרש לאמר לאחרים שהרי כתיב דבר אל בני, ואם הכוונה לאמר לאחרים הרי נכפל הדברים באומרו לאמר וגם דבר אל בני ישראל.

ולכן כתב הרמב"ן פירוש אחר במלה לאמר וז"ל הנכון בעיני, כי מלת לאמר לדורות על בירור הענין בכל מקום. וידבר ה' אל משה באמירה גמורה, לא אמירה מסופקת ולא ברמז דבר. ולכך יתמיד זה בכל התורה, כי נבואת משה פה אל פה ידבר בו ולא בחידות (במדבר יב, ח). ולבן אמר כן ליעקב אמש אמר השם אלי לאמר (בראשית לא, כט) באמירה ברורה שלא אזיק לכם. כי לולי כן הייתי עושה עמכם רע. וכן ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר (במדבר יז, כז), שהיו אומרים להם כן בפירוש וצוועקים להם בגלוי פנים. כי המקור לבירור הענין פעם מוקדם פעם מאוחר, כמו אומרים אמור למנאצי (ירמיה כג, ז). עכ"ל. הרי דנקט הרמב"ן שלאמר הכוונה שהקב"ה דבר אל משה באמירה ברורה בלי רמזים ובלי ספיקות. וכן מציינו ברש"י (במדבר לב, ד"ה זה הדבר) ע"פ הספרי (פיסקא קנז ד"ה זה הדבר) משה נתנבא בכה אמר ה' כחצות הלילה והנביאים נתנבאו בכה אמר ה' מוסף עליהם משה שנתנבאו בלשון זה הדבר. וכן מבואר בגמ' יבמות (מט:): כדתניא כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה. עכ"ל. הרי דמשה קבל נבואה ברורה מאת ה' וממילא כתיב ביה בהרבה מקומות בתורה וידבר ה' אל משה לאמר.

ביאור הרבינו בחיי בפסוק וידבר ה' אל משה לאמר

אולם מצינו עוד פירוש בדברי הפסוק וידבר ה' אל משה לאמר בפירוש הרבינו בחיי על התורה (שמות יג, א) וכתב וז"ל או הוסיף לאמר על הנסתר, לפי שכל דברי התורה יש בהם נגלה ונסתר. הנגלה הוא פשט המצות, והנסתר הוא הפנימי שבתוכו שאין דעת ההמון ראוי לו וכו' והנה זה באור וידבר ה' אל משה לאמר, ברוב מקומות התורה. וידבר ה' אל משה, הוא פשט המצוה, לאמר, שיגלה לו הנסתר שבה. וראיתי במאמר של הרה"ג ר' פינחס פרידמאן שליט"א בביאור דברי רבינו בחיי שוידבר הוא פשט המצוה דהיינו תורה שבכתב ולאמר שהוא הנסתר הכוונה לתורה שבעל פה. וכוונת הפסוק של וידבר ה' אל משה לאמר הוא שבכל מצוה מסר הקב"ה למשה התורה שבכתב במצוה שזה וידבר וגם התורה שבעל פה שזה לאמר. וכן מבואר בספר פרי צדיק לרבינו צדוק הכהן זצ"ל מלובלין עפ"י הזוהר הקדוש (פרשת אמור פח): שאמירת דלהון בלחשיה, וכתב הזוהר אמור אל הכהנים רבי יצחק אמר אמור אל הכהנים בלחישו, וכתב והענין הוא כאמור, דאמירה היינו תורה שבעל פה והיינו שיופיע בלב הכהנים תאור תורה שבעל פה. עכ"ל. הרי שהזוהר מפרש שאמור לשון לחש שזה דבר נסתר והכוונה לתורה שבע"פ שדבריהם נסתרים ונרמזים בתורה שבכתב ואינם כתובים בגלוי.

ביאור הנצי"ב שלשון אמירה הוא תורה שבע"פ

וכן הערני האברך ר' נתן יוסף היימן שיחי' שכן מבואר בהעמק דבר לנצי"ב (ויקרא א, ב) שאמירה היא תורה שבעל פה. וביאר שיש ב' סוגי תורה שבע"פ שנכללו באמירה, א) תורה שבע"פ שקיבל מהקב"ה והיינו חידושי הלכות, ב) תורה שבע"פ שדרש משה מתוך פלפולו עפ"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ותרוייהו נכללו במלה לאמר שהן תורה שבעל פה. וביאר עוד הנצי"ב שם וז"ל וכן נקראו חכמי התלמוד אמוראים, משום שהם מפרשים דברי המשנה ומעמידים ההוראה למעשה והוא מהוראת לאמר או ואמרת עכ"ל. שהרי האמוראים שמפרשים דברי תורה נקראים על שם אמירה שהוא מסירת תורה שבעל פה.

ביאור הטעם שדבור תורה שבכתב ואמירה תורה שבע"פ

אולם, צריכים לבאר הטעם שדיבור הוא תורה שבכתב ואמירה היא תורה שבעל פה. עפ"י פשטות, נראה לומר שדבור הוא לשון קשה כמבואר ברש"י על הפסוק ותדבר מרים אין דבור בכל מקום אלא לשון קשה וכו'.

עכ"ל. ואמירה היא לשון רכה כמבואר ברש"י על הפסוק (שמות יט, ג) כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים תאמר להן בלשון רכה. ונראה לפרש שתורה בכתב הוא קשה כיון שהוא קצוב באותיות קצובות ומילים קצובים, ואי אפשר להוסיף או לגרוע. אולם תורה שבעל פה היא רכה שהרי יכולים להרחיב התורה על ידה ע"י דרשות די"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ולכן היא רכה ושייך לגבה לשון אמירה. וכן מבואר בגמ' חגיגה (ג:) מה נטיעה זו פרה ורבה אך דברי תורה פרין ורביין.

ביאור דבור תורה שבכתב ואמירה תורה שבע"פ עפ"י האר"י ז"ל והישמח משה

ועוד יש לבאר הענין שתורה בכתב הוא דיבור ותורה שבעל פה הוי אמירה עפ"י דברי האר"י ז"ל. דיעויין בספר ישמח משה (פרשת אמור) שהביא דברי הגמ' בסוכה (ו:) לגבי דפנות הסוכה איתא התם ואב"א דכו"ע כי אתא הלכתא לגרע וכתב הישמח משה וז"ל והנה הענין דהלכתא ודאי לקולא אתי, הוא על פי המבואר בכתבי האר"י זצוק"ל דתורה שבכתב הוא דין ושבעל פה הוא רחמים. ולכן כפי הכתוב הוי חומרא, והוא כפי שורת הדין הגמור, אבל תורה שבעל פה מצד רחמים, וק"ל. ועל כן אף שיוצאין בסוכה שאין שלימה בדפנותיה, היינו כפי ההלכתא דהוא מצד הרחמים לקולא, דיוצאין אף בזה. אבל כפי שורת הדין, הוי בעינן שלימה וכו'. עכ"ל. כלומר שאיתא בגמ' בסוכה (ו:) שבא הללמ"ס והקיל על הדופן האחרון שלא צריך שיהיה שלם אלא כשיעור טפח. וזה משום שתורה בכתב הוא דין ותורה שבע"פ הוא רחמים.

וביאר עוד הישמח משה (פרשת דברים ד"ה עוד נ"ל לפרש) על הפסוק (שמות כא, כד) עין תחת עין שדרשו חז"ל (ב"ק פד.) דהוי ממון וכתב וז"ל מכל מקום קשה למה לא כתבה התורה בפירוש [כסף]. ולפי מ"ש אתי שפיר, כי שורת הדין הוא עין ממש. רק בעל פה מיקל מצד הרחמים, על כן לא נכתב בפירוש והבן, ועיין מ"ש בזה פרשת משפטים (ד"ה עין תחת עין). עכ"ל. הרי תורה שבכתב הוא מדת הדין ולכן כתיב עין תחת עין כי מי שהוציא עין של חבירו בדין הוא שנוציא את עינו אולם בא תורה שבע"פ שהיא מדת הרחמים ודורשת שהכוונה לממון.

ועל פי זה מבואר שתורה שבכתב הוא דבור שהוא לשון קשה דהוי מדת הדין, ותורה שבעל פה הוי אמירה לשון רכה דהוי מדת הרחמים. עיין גם בקובץ בית יצחק (תשס"א) דרשה בענין תשובה ובפרט בעמ' (408-409) במה שהבאתי דברי הבני יששכר (מאמרי חדש אלול מאמר ב אות ז) בשם

המגיד ממעזריטש שי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מעוררין י"ג מדות הרחמים, והערני האברך הרב ר' יוסף ברונשטיין שיחי' שעפ"ז ג"כ מבואר הטעם שתורה שבעל פה הוי מדת הרחמים והוי אמירה שהוא לשון רכה.

ביאור המלים אמור ואמרת בפרשת כהונה

עפ"י כל הנ"ל (ובפרט דברי הפרי צדיק הנ"ל), יש לפרש עוד כפל המילים של אמירת בפרשת כהונה. כתיב (ויקרא כא, א) ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו. ואיתא ברש"י אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים (יבמות קיד:). אולם יש להוסיף עפ"י הנ"ל שלשון אמירה מובנו תורה שבעל פה. שמעתי בשם הגרי"ד סולובייציק זצ"ל שכיון שנחלקו הכהנים למשמרות (עי' ר"מ פ"ד הל' כלי המקדש הל' ג) נמצא שכל כהן עבד במקדש רק חלק קטן מן השנה. וביאר הגרי"ד זצ"ל שנראה שעיקר עבודתן ברוב רובו של השנה היה להורות וללמד לכלל ישראל תורה.

עיין בר"מ (פרק יג הל' שמיטה ויובל הל' יב) שפרט ב' תפקידים אלו וכתב וז"ל ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג, ו) וכו' עכ"ל. ונראה לפרש דכיון שעבודת הכהן היא בעיקר זמנו להורות לכלל ישראל שהכהנים הם מלמדי תורה וכתוב (מלאכי ב, ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה ובקשו מפייהו כי מלאך ה' צבקות הוא, שפיר מובן שיש אצלם רבוי הלשון של אמירה.

ביאור הגר"א בפסוק בתהלים שרים ורדפוני חנם וגו'

עפ"י הנ"ל שדיבור הוי תורה שבכתב ואמירה הוי תורה שבע"פ ביאר הגר"א (דברי אליהו תהלים וכן הובא בספר פנינים משלחן הגר"א להרה"ג ר' דב אליאך שליט"א עמ' שט-שי מספר שם טוב, לר' מרדכי שמעון דובינסקי זצ"ל (וילנא תרע"ג דרוש א) וז"ל כתיב בתהלים (ק"ט, קסא-ב) שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב. וביאר הגר"א ז"ל, בעת שנתמנה דוד המלך ע"ה למלך על ישראל, באו דואג ואחיתופל להתקנאות בדוד, וכו' באו דואג ואחיתופל אשר היו גם כן גדולי ישראל להתקנאות בדוד, ואמרו (יבמות עו:): שאינו ראוי להיות מלך על ישראל, מפני שכתוב בתורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' (דברים כג, ד) ודוד בא מרות המואביה, אם כן הוא פסול לבוא בקהל ה'. אבל חז"ל

דרשו לנו עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית (יבמות עז). אם כן לפי דין תורה שבעל פה מותר לבא בקהל ה', ולהיות מלך על ישראל. והנה דיבור לא שייך רק על תורה שבכתב, מפני שבתורה שבכתב מצינו וידבר וגם ויאמר אבל אמירה שייך על תורה שבעל פה, כמו דאיתא אמר אביי וכנהגה, אבל וידבר לא מצינו בתורה שבעל פה (עיין מכות יא.). זהו שאמר המשורר שרים רדפוני חנם, היינו דואג ואחיתופל, ומדברך, היינו מתורה שבכתב, פחד לבי שש אנוכי על אמרתך כמוצא שלל רב, היינו בתורה שבעל פה שהתירה אותי לבא בקהל ה'.

עוד ביאורים בפירושי הגר"א שאמירה הוי תורה שבעל פה

עיין בספר תהלות אליהו שנערך ע"י הרה"ג ר' נחמיה פפער שליט"א שכתב בהערה מס' 123 על הפסוק הנ"ל בתהלים שיש לשלב דברי הגר"א הנ"ל עם עוד מקומות שפירש הגר"א על דרך הנ"ל. כתיב (דברים לב, א) האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי. וכתב הגר"א באדרת אליהו וז"ל והזכיר דיבור אצל השמים. כי כוונתו במלת שמים על תורה שבכתב כידוע ובה בחינת קול ודיבור. אבל הארץ רומז על תורה שבעל פה לכן אמר אמרי פי. עכ"ל. הרי שהגר"א פירש שדיבור הוא תורה שבכתב.

ועל זה נאמר האזינו השמים ואדברה. ואמרי פי זה תורה שבע"פ דכתיב ותשמע הארץ אמרי פי. וכן ציין בהערה הנ"ל לדברי הגר"א במשלי (ד, כ) דכתיב בני לדברי הקשיבה לאמר הט אנך. וכתב הגר"א וז"ל דבור הוא דבור התורה עצמה ותיבותיה כמו שהיא. ואמירה היא הפנימיות של התורה, כוונותיה טעמיה ותכלית של כל דבר. וזה וידבר ה' אל משה לאמר, כי למשה לא היה צריך לאמר רק לדבר התורה ככתבה, והוא הדין מעצמו כוונותיה ודקדוקיה, אבל לישראל היה צריך לאמר עם כל כוונותיה וכו' עכ"ל. הרי דביאר הגר"א כפי ביאר מקודם שדבור הוא גוף הכתוב ואמירה היא פנימיות התורה וזה כדברי הגר"א הנ"ל שדיבור תורה שבכתב ואמירה זו תורה בע"פ.

דברי השפת אמת שהשמים נברא ע"י תורה שבכתב

והארץ נברא ע"י תורה שבע"פ

עיין בשפת אמת (בראשית תרסד) שכתב דברים דומים לדברי הגר"א הנ"ל בפירושו לפסוק בהאזינו. כתב השפת אמת וז"ל במדרש (ב"ר א, א) ואהיה אצלו אמון (משלי ח, ל), בתורה ברא הקב"ה את העולם. והנה כתיב

בראשית, ב' ראשית, רמוז לתורה שבכתב ושבעל פה, שניהם נקראה ראשית, ובתורה שבכתב נברא השמים, והארץ בחינת תורה שבעל פה. וכן כתיב (תהלים קטו, טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. ואהיה אמון, בחינת תורה שבכתב, קביעא וקיימא, ואהיה שעשועים יום יום (משלי שם) בחינת תורה שבעל פה, מתחדש תמיד בפיהן של ישראל עכ"ל. הרי כמו שפירש הגר"א ותשמע הארץ אמרי פי שהיינו תורה שבע"פ כך כתב השפת אמת שהארץ נברא בתורה שבע"פ.

ובביאור הענין עיין במאמרו של הרה"ג ר' פינחס פרידמאן שליט"א בהמחנה החרדי (שבועות תשע"ג) שכתב לבאר דברי השפת אמת וכתב וז"ל והביאור בזה כי תורה שבכתב שניתנה מן השמים על ידי הקב"ה בעצמו, בלי שום התערבות של חכמת התורה בארץ, לכן נבראו בה שמים. ועל ידי תורה שבעל פה שנתגלתה על ידי חכמי התורה בארץ נבראה בה הארץ. והנה מבואר בתיקוני זוהר (הקדמה ט:) כי השם הוי"ה יוצא מראשי תיבות הפסוק (תהלים צו, יא) ישמחו השמים ותגל הארץ. מעתה יש ללמוד מזה יסוד גדול, כי ב' אותיות י"ה – ישמחו השמים, הן רמז על תורה שבכתב שבה נבראו השמים, ואילו ב' אותיות ו"ה ותגל הארץ, הן רמז על תורה שבעל פה שבה נבראה הארץ עכ"ל. הרי תורה שבכתב ותורה שבע"פ הם הדבורים וההלכות שממנו נבראו שמים וארץ. ועפ"י יובן מה דאיתא בחז"ל (גמ' ע"ז דף ג.) וז"ל ואר"ש בן לקיש מאי דכתיב (בראשית א, לא) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתך מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו עכ"ל. ויש לפרש דכיון שהעולם נברא מתורה שבכתב ותורה שבעל פה קיום העולם נמשך ע"י שקבלנו את תורה שבכתב ותורה שבע"פ.

ביאור הבנין שלמה בדברי הגמ' שהכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם

עפ"י הנ"ל, ביאר הבנין שלמה (סי' לב) להגאון ר' שלמה הכהן מווילנא זצ"ל דברי הגמ' בפסחים (דף סח:) א"ר אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מ"ט יום שניתנה בו תורה הוא, אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם מ"ט וקראת לשבת עונג (ישעיה נח, יג), אמר רב יוסף הכל מודים בפורים דבעינן נמי לכם מ"ט ימי משתה ושמחה כתיב ביה (אסתר ט, כב) עכ"ל. וכתב הבנין שלמה וז"ל ואמרנו לפרש דכולהו תלתא זימני דאמרינן דבעינן בהו לכם לדברי הכל, הכל מחד טעמא הוא, ע"פ מש"כ בשאלות דרב אחאי גאון זצ"ל בריש פרשת בראשית דהטעם

דמחייבין בית ישראל למינח ביומא דשבתא ולהתענג בו, משום דכד ברייא קודשא בריך הוא לעמא ברייא בשיתא יומי ונח ביומי דשבתא, וברכיה וקדשיה כאינש דבני ביתיה, וכד מצבית ליה וגמר ליה לעבודת ה', עביד הלולא חד יומא, כדאמרי אינשי הלול בתי דכתיב ויכל אלקים ביום השביעי. ואמר לן רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנח ביה אנא, דכתיב זכור את יום השבת לקדשו, ואסור לאיענווי ביה אלא מתבע ליה לבר ישראל לאיענוגיה ביה במיכלא ובמשתא וכו' עכ"ל. הרי דכתב השאלות שענינו של מנוחת שבת וסעודת שבת הוא דכמו כאשר אדם בונה בית עושה שמחה יום אחד לכבוד חנוכת הבית, ה"ה כאשר הקב"ה ברא העולם עשה יום אחד של מנוחה ומשתה לכבוד חנוכת העולם.

וכתב ע"ז הבנין שלמה לפרש דברי הגמ' בפסחים הכל מודים דבעינן נמי לכם וז"ל וע"ז נראה לי פשוט די"ל דהיינו טעמא דאמרינן דהכל מודים דבשבת בעינן לכם דכתיב וקראת לשבת עונג. והיינו משום דהוא יום חינוך הבית דנגמר בו בנין העולם. וביום חינוך הבית דרך העולם לעשות הלולא ויומא טבא. לכן צווה נמי הקב"ה לעשות ביום השבת הלולא ויומא טבא. וממילא בעינן לכם דאין שמחה אלא באכילה ושתיה. ובזה אתי שפיר נמי הא דאמרינן הכל מודים בעצרת דבעינן לכם משום דהוא יום שנתנה בו תורה. ולכאורה אין הדבר מובן דמה נתינת טעם הוא דמשום דניתנה בו תורה משום זה בעינן לכם אתמהה. אכן לפי מה שכתבנו א"ש דמשום דאף דחנוכת העולם נגמר בשבת מ"מ עדיין היה הדבר תלוי ועומד עד יום מתן תורה. דהא תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית דאם ישראל מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו יחזור העולם לתוהו ובוהו. ואם כן עיקר חינוך הבית נגמר בשבועות שבו קבלו ישראל את התורה. ומשום הכי אמרינן דבשבועות בעינן לכם משום דהוא יום שנתנה בו התורה וכו', ואמנם דאף שקבלו ישראל את התורה בששה בסיון, מ"מ עדיין לא היה קבלה שלימה. דהא אמרינן בשבת דף פח. מכאן מודעה רבא לאורייתא. ופרש"י משום שקבלוה באונס ע"י שכפה הקב"ה עליהם הר כגיגית. וע"כ היה העולם ג"כ מתרופף ועומד. שעד שקבלו ישראל התורה בימי אחשורוש ברצון דכתיב קימו וקבלו היהודים קימו מה שקיבלו כבר. ואז נגמר מעשה בראשית על מכוונם וחזקם. הלכך אמרינן דהכל מודים בפורים בעינן נמי לכם והכל מטעם הנ"ל. עכ"ל. הרי דהבנין שלמה ביאר ששלשת הזמנים שבת, שבועות ופורים בעינן נמי לכם כי כולם הוא יום הלולא לחנוכת העולם שהרי העולם קיים ע"י קבלת התורה. עפ"י דברי השפת אמת הנ"ל מובן דכיון שהעולם נברא ע"י תורה שבכתב

ותורה שבע"פ ה"ה קיומו של עולם הוא ע"י קבלת תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

ביאור הבני יששכר בדברי חז"ל דהכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם

בדרך דומה מצינו בבני יששכר (מאמרי חדש סיון מאמר כף אות י"א) עוד ביאור לגבי חז"ל הנ"ל דהכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. וכתב וז"ל ונראה לפרש על פי מה שכתב מהר"ש פרימו (הביאו הרב הגדול חיד"א זלה"ה) על הקושיא שהקשו, כיון שיעקב ועשו חלקו העולם הזה והעולם הבא ויעקב נטל העולם הבא ועשו העולם הזה (כדאיתא בתנא דבי אליהו זוטא פרק יט אות ג), אם כן בני ישראל אינם רשאים ליהנות מן העולם הזה רק כל מה שהוא בהכרח גדול לצורך החיות. ואיך מצאנו ידינו ורגלינו כי זה דבר שאי אפשר, ובפרט שכתורה יש לנו הבטחות גדולות על טובות עולם הזה. ותירץ מהר"ש הנ"ל, להיות (שבת פח.). תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית אם יקבלו ישראל התורה מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו. נמצא ישראל שקבלו את התורה הצילו את כל העולם (שהיה עומד אז בסכנה גדולה). והוה (ב"מ כד.) כמציל מזוטו של ים ומשלילותו של נהר דהוא שלו. ואם כן הגם שהעולם הזה היה שייך לעשו, כיון דהיה העולם בסכנה גדולה וישראל הצילוה הרי עולם הזה גם כן שלהם. ואין לעשו ולכל האומות שום טענה ומענה גם על העולם הזה, ואדרבא וכו'. עד כאן דבריו. (עיין ראש דוד תצוה סה.) עכ"ל. הרי דקבלת התורה הציל את העולם מלחזור לתהו ובהו וממילא יכולים לקבל הנאות עולם הזה כדין מציל מזוטו של ים דזכה לו למוצא. נמצא דהעולם שנברא בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה נתקיים ע"י קבלת תורה שבכתב ותורה שבע"פ.

מנהג לימוד באשמרות בישיבת וולאזין

אולם, לא רק הקבלה החד פעמי מקיים העולם מלחזור לתהו ובהו, אלא גם הלימוד בתדירות מקיים את העולם. עיין בספר אבי הישיבות מאת הרה"ג ר' דב אליאך שליט"א שמרחיב הדבורים בענין מרן רבנו חיים מוולאזין זצ"ל וישיבת וולאזין וכתב (עמ' 155) וז"ל אמת אחת גדולה אשר הונחה ביסוד אם הישיבות בוולאזין היא זו אשר האריך הגר"ח לאשרה ולאמתה ממקורות התורה, בספרו נפש החיים (שער ד' פ"י) והאמת, בלתי שום ספק כלל, שאם היה העולם כולו מקצה ועד קצהו, פנוי

חס ושלום, אף רגע אחד ממש, מעסק התבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחריבים כל העולמות וכו' והיו לאפס ותוהו חס ושלום וכו' משום אמת זו נזקק הגר"ח לתקנה מקורית רבתי ערך, אשר נשמרה בקפידה לאורך כל שנות הישיבה, משמרות מתחלפות מתלמידי הישיבה היו ממשיכות את הלימוד ברציפות, כל שעות היממה כל ימי השבוע ודואגים שלא יפסק קול התורה, ולו לרגע אחד. שהרי היאך לא תיפול אימה על האדם בחשבו שמא ברגע זה ממש הינו האחד והיחיד שעוסק בתורה. והוא על כתפיו מחזיק לבו את משא העולם כולו. תמה רבינו בספרו (שם פרק כו) כל לילה היה נחלק משום כך לשני משמרות של לומדים. משמר אחד יוצא בחצות. ומשמר שני נכנס במקומו. כך היו מקדשים את הלילה ללימוד התורה, בצד וברד בברד עם סדרי הלימוד בתורה, לא על חשבונם. שכן סדרים אלא עצמם היו נשמרים בקפידה ובחומרה רבה, ללא יוצא מן הכלל. עכ"ל. הרי הלימוד התמידי ג"כ מקיים העולם שנברא בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.

מח' בגמ' בביאור הפסוק בהושע אכתוב לו רבי תורתי וגו'

כתיב (הושע ח, יב) אכתוב לו רבי תורתי כמו זר נחשבו. נחלקו בגמ' (גיטין ס:) אם המילים רבי תורתי הכוונה לתורה שבכתב או לתורה שבעל פה. איתא בגמ' (גיטין ס:) א"ר אלעזר תורה רוב בכתב ומיעוט על פה שנאמר (הושע י, יב) אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ור' יוחנן אמר רוב על פה ומיעוט בכתב שנאמר (שמות לד, כז) כי על פי הדברים האלה, ואידך נמי הכתיב אכתוב לו רובי תורתי, ההוא אתמוהי קא מתמה אכתוב לו רובי תורתי הלא כמו זר נחשבו וכו' עכ"ל. שיטת ר' אלעזר שרוב התורה הוא תורה שבכתב על זה קאי המלים רובי תורתי, ושיטת ר' יוחנן היא שרוב התורה הוא תורה שבע"פ. וכוונת הפסוק בהושע הוא בלשון בתמיה לומר האם היינו כותבים תורה שבע"פ שהיה כמו זר שהרי הגוים יעתיקו אותו ולכן בודאי אין לנו לכותבו. ובביאור מח' זו עיין בספר באר שבע (מס' הוריות דף ד. ד"ה אבל) להרה"ג ר' יששכר בער איילינבורג זצ"ל שכתב וז"ל ומיהו איכא למידק היאך חולקין ר' יוחנן ורבי אלעזר בדבר שהוא מחלוקת במציאות שזה הוא דבר שיכולין לעמוד עליו אם רוב בכתב או לא, ממה שנכתב ממנה במשנה וגמרא וספרא וספרי ותוספתא יתבאר שרובה הוא ע"פ. ונראה לי שרש"י (גיטין ס: ד"ה רוב בכתב וד"ה מיעוט על פה) הרגיש בקושיא זו ומפני כך הוכרח לפרש לסברת רבי אלעזר שאמר רובה בכתב שהנאמר שתלוי במדרש י"ג מדות כי כל זה

נכלל בכלל תורה שבכתב לסברת רבי אלעזר ואינו נכלל בתורה שבעל פה לסברת ר' אלעזר אלא מה שאין לו רמז כלל תורה אלא למשה נאמרו בע"פ שהם הלכות שנאמרו למשה מסיני, וסברת ר' יוחנן שאמר רובה ע"פ כי כל מה שנדרש ע"י י"ג מדות ושאר דברים שיש להם סמך בכתוב ונמסרו ע"פ בסיני כולם בכלל תורה שבע"פ הם לדעת ר"י וא"כ אין מחלוקת תלוי במציאות אלא אם מה שנדרש על ידי י"ג מדות אם הוא תורה שבכתב או תורה שבעל פה כן נראה לי עכ"ל. כוונת הדברים היא שאם כל ההלכות שנדרשו מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הן תורה שבכתב נמצא שרובו בכתב כשיטת ר' אלעזר. אולם, אם נאמר שכל ההלכות שנדרשו מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הן תורה שבע"פ נמצא שרובו בע"פ. וביאר הבאר שבע שיש נ"מ לדינא בין ר"א ור"י לגבי חיוב קרבן על ב"ד שהורו להתיר דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כמבואר בפסוקים בתורה (ויקרא ד, יג-כב). ומבואר בגמ' הוריות דף ד. שרק חייבין ב"ד אם הורו והוראה לא שייך בדבר שמפורש בקרא והצדוקין מודין בו. וכתב הבאר שבע (הוריות דף ד. ד"ה אבל) וז"ל אם הורו ב"ד בטעות בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ויש ספק אם דבר זה הוא דבר שהצדוקין מודים בו שהוא תורה שבכתב ופטורים או הוא דבר שאין הצדוקין מודים בו שהוא תורה שבעל פה ויהיו חייבים, נראה לי שהן חייבים הואיל והלכה כרבי יוחנן דאמר בפרק הניזקין דרובה של תורה היא תורה שבעל פה ומעוטה בכתב א"כ אזלינן בתר רובא של תורה שהיא תורה שבעל פה שהרי אינו זה זיל קרי בי רב הוא הואיל ויש בו ספק ואפילו לחיובא ניזיל בתר רובא כדאשכחן בכמה דוכתי וזה הנפקותא לענין דינא במחלוקת רבי יוחנן ורבי אלעזר בפרק הניזקין אם רובה של תורה היא תורה שבעל פה ומעוטה בכתב או להיפך. עכ"ל. הרי כיון דנקטינן כר' יוחנן שכל ההלכות שנדרשו מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הן תורה שבע"פ במקום שיש ספק אם דבר זה שהורו הוא נגד תורה שבכתב שפטור מקרבן או נגד תורה שבע"פ שחייב בקרבן אזלינן בתר רובא וחייבין בקרבן, שאמרינן שהורה כנגד תורה שבע"פ שזה הרוב.

דברי הסמ"ג בנ"מ בין ר"א ור"י אם רובו בכתב או רובו בע"פ

עיינ גם בפרי מגדים בפתיחה כוללת שהביא דברי הבאר שבע הנ"ל וכתב להוסיף עוד נ"מ עפ"י ביאור הבאר שבע וכתב וז"ל ולי העני נראה שיש כמה נפקא מינה לדינא אי לענין אם תורה שבכתב ניתן לכתוב ולא בעל פה. לרבי אלעזר רק הלכה למשה מסיני שאין לו רמז בקרא אסור

לכתוב, ולר' יוחנן כל שאין מפורש בכתב אף שנלמד בי"ג מדות אסור לכתוב, עכ"ל. הרי לפי ר"א כל שנלמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הוי כתורה שבכתב ושפיר יכול לכתבו אולם לפי ר' יוחנן כל שנלמד ממדות שהתורה נדרשת בהן הוי כתורה שבע"פ ואסור לכתבו בזמן שלא התירו לכתוב שבע"פ. ע"ש עוד נ"מ בפלוגתא זו.

ביאור החת"ס במשנה סוף מכות

איתא במשנה סוף מכות (כג:): וז"ל ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות שנאמר (ישעיה מב, כא) ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. עיין בדרשות חתם סופר (דרוש לשבת הגדול עמ' 476) שעמד בשינוי הלשון של הרבה שהוא לשון רבוי לבסוף שכתוב לשון יגדיל שהוא לשון גדול וצריכים להבין ההבדל בין לשון רבוי ללשון גדול. וכתב ע"ז החתם סופר וז"ל ויל"ד מתחיל בלשון רבוי הרבה להם, ומייתי ראיה מלשון גדול יגדיל תורה. וי"ל דהנה כתיב (הושע ח, יב) אכתוב לכם רובי תורתי כמו זר נחשבו כי הקב"ה לא כתב לנו בכתב רובי תורתו אלא עשה ספר קטן מעט הכמות אבל הוא גדול באכות שרבו פארותיו ורמיזותיו והוא כלל גדול שכולל תחתיו פרטים הרבה ונתן לנו כח ורשות להוציא הענפים ההמה מהעיקר הזה וזה נקרא תורה שבע"פ. נמצא תורה שבכתב הוא בחי' גדול ושבע"פ בחי' רב. וזה אמר לרצותו יתברך לזכות אותנו הרבה להם דייקא שנתן להם כח להרבות התורה ולחדש בה חידושים ע"י שהוא יתברך הגדיל התורה בבחינת גדול כנ"ל חיבר אותה במעט הכמות ורב איכותיה עכ"ל. הרי דהחת"ס ביאר שלשון גדול הוא באיכות ולשון רב הוא בכמות. תורה שבכתב היא גדולה באיכות שאע"פ שהוא לא ספר כ"כ ארוך כמו הש"ס והפוסקים אפילו הכי הוא גדול באיכות שע"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן יוצא רבוי הלכות.

הקשר בין ארץ ישראל לתורה שבע"פ

ענין של רבוי התורה ע"י מדות שהתורה נדרשת בהן שייך ג"כ לקנין של כלל ישראל בארץ ישראל. כתיב (יהושע טו, טז) ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר ולכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה. וכתוב (יהושע טו, יז) וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה. אולם, עיין בגמ' תמורה (טז). במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה, אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו שנאמר (יהושע טו, יז) וילכדה

עתניאל בן קנז אחי כלב ויתן לו את עכסה בתו לאשה. וכבר העיר הערבי נחל להגאון ר' דוד שלמה אייבשיץ זצ"ל בעל מחבר הלבושי שרד על השו"ע ערבי נחל שמות דרוש ב' דמה ענין פשוטו של מקרא שהוא כבוש העיר לדרשת חז"ל של פלפולו של תורה, וביאר שהתורה דפוס העולם וע"י שקונין התורה שמכיוון למקום זה בנקל שנכבש המקום וכיון שנשתכחו ההלכות שמכוונות כנגד המקום קרית ספר לא יוכלו לכבשה עד שהחזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו (עיין גם במאמרינו באמרי ברוך בראשית פרשת לך לך מאמר א).

עפ"ז יובן דברי הייטב לב להגאון ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל – אב"ד דק"ק סיגעט והגלילות (פרשת מסעי לד, ב ד"ה כי אתם באים) שכתב לבאר דברי הגמ' בנדרים (פא.) דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (ירמיה ט, יא) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ וגו'. ואיתא שם בגמ' על שלא ברכו בתורה תחלה. וכתב הייטב לב שם וז"ל ומבואר בספרים [עייין בערבי נחל – פרשת נצבים דרוש ח'] דזה שאמרו בגמ' (נדרים פא.) דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים שנאמר (ירמיה ט, יא) על מה אבדה הארץ דייקא. ר"ל מה שאנחנו אבדנו מהארץ אין צריך לשאלה, כי מפני חטאינו גלינו מארצינו, אבל השאלה היא על מה אבדה הארץ דייקא כי גמדא לה [הכוונה לפי מה שכתוב הייטב לב מקודם עפ"י הגמ' בגיטין (נז.) למה נקרא ארץ צבי (דניאל יא, טז) מה צבי אין עורו מחזיק את בשרו אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדא.] ולא נשאר רק מעט מזערי ויאמר ה' על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניהם, היינו תורה שבעל פה וגדרים וסייגים ותקנות חז"ל שהתורה נתנה רשות לחכמים והברירה בידם להוסיף משמרת למשמרתו של התורה, כדכתיב (ויקרא כב, ט) ושמרו את משמרת, עיין יבמות דף כ. ואחר שאסרו חכמים בגזרתם נקרא תורת, כי אנחנו מצווים עליו לשמרו מפי ה' שאמר (דברים יז, יא) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך. וזהו שנאמר על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניהם דייקא, לגדור גדרים וסייגים. על כן נאבדה הארץ וגמדא לה. והענין, כי בזכות התורה שבעל פה שדרשו על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ומלבד זה עוד הוסיפו גזרות ותקנות וסייגים למשמרת התורה וגם זה נכלל בכלל תורת ה' מלא תסור, אם כן הרי התורה שבכתב נתגדל ונתרחב והולך בהרחבה וארוכה מארץ מדה. כמו כן ארץ ישראל מתרחב והולך, וממילא ידיעת ההפכים בשוה בשביל שעזבו את התורה שבעל פה ולא הלכו בה אבדה גם הארץ וגמדא לה. עד כאן

דבריתם בתוספת ביאור עכ"ל. הרי יש לנו לימוד שקניננו בארץ ישראל תלוי על פלפולנו בתורה שבע"פ שע"י שמתרחב התורה ע"י דרשות תורה שבע"פ כן מתרחב ארץ ישראל שכוונתו אם אנו עמלים בתורה מתוך עמל ויגיעה יש לנו תפיסה יותר גדולה בארץ ישראל.

דברי האור החיים הקדוש בלימוד תורה שבע"פ מתוך תורה שבכתב

עיינ באור החיים הקדוש (ויקרא יג, לג) שכתב ליישב דברי חז"ל שנראה כסותרות זה את זה. וכתב וז"ל וראיתי לישב מאמרי רבותינו ז"ל שאמרו ויקרא רבה (כב, א) שלא היה דבר שלא נמסר למשה בסיני ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש אמרו במקום אחר (במדבר רבה יט, ו) כי רבי עקיבא היה דורש מה שלא ידע משה וכו', ונראה כי ישוב המאמרים הוא, כי הן אמת שבכל דבר תורה נאמר למשה, ואין חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה, והגם שתצרף כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה, אין חדוש שלא ידעו משה, אבל ההפרש הוא, כי משה נתן לו ה' תורה שבכתב ותורה שבעל פה, והנה האדון ברוך הוא בחכמתו יתברך רשם בתורה שבכתב כל תורה שבעל פה שאמר למשה אבל לא הודיע למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב, וזו היא עבודת בני ישראל עמלי תורה, ללבש ההלכות שנאמרו למשה בסיני והסודות והדרשות כלן יפנו להם מקום בתורה שבכתב ולזה תמצא באו התנאים וחברו תורת כהנים וספרי וכו', וכל דרשתם בכתובים אינם אלא על פי ההלכות והלבישום בתורת ה' תמימה שבכתב ואחריהם ועוד היום זו היא עבודת קודש בני תורה, לדיין המקראות ולישבם על פי המאמרים שהם תורה שבעל פה, וזו היא עבודת התורה הנקראת ארץ החיים, וענין זה לא נמסר למשה כלו לדעת כל תורה שבעל פה היכן היא כלה רמוזה בתורה שבכתב, ולזה אמרו ז"ל (מנחות כט:): שדרש רבי עקיבא דרשות שלא ידעם משה. אין הכונה שלא ידע משה עקרון של דברים, הלא ממנו הכל, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, אלא שלא ידע סמיכתם ודיוקם היכן רמוזים בתורה. עכ"ל. הרי דיש תורה שבכתב ותורה שבעל פה וגם הדרשה היכן רמוז בתורה שבעל פה ועל זה ידע ר"ע הדרשה שלפעמים לא ידע משה אע"פ שמשה רבינו ידע כל הלכה, לפעמים לא ידע היכן רמוז הדבר בתורה שבכתב.

עיינ בספר בהית הבקר להרה"ג ר' שאול בראך זצ"ל (אות תקצא) שהביא דברי המדרש (שמות רבה כח, א) וז"ל איתא הלוחות ארכן ששה טפחים, והיה טפחיים ביד הקב"ה, וטפחיים ביד משה וטפחיים בין יד ליד.

ופירש כוונת הדברים בספר הנ"ל עפ"י דברי האור החיים הקדוש וכתב וז"ל ולפי זה י"ל שטפחיים שביד הקב"ה הם תורה שבכתב, וטפחיים שביד משה הם תורה שבעל פה, וטפחיים שבין יד ליד, הם לחבר תורה שבעל פה עם תורה שבכתב. ולמצא איך רמוזין כל ההלכות שבעל פה בתורה שבכתב וזה נשאר פנוי לחכמי הדורות עכ"ל. הרי חלק מתלמוד תורה הוא לדעת היכן רמוז תורה שבע"פ בתוך תורה שבכתב.

בענין תרגום התורה ליונית

איתא במס' סופרים (פ"א הל"ז) וז"ל מעשה בח' זקנים שכתבו לתלמי המלך את התורה יונית והיה היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל שלא היתה התורה כולה להתרגם כל צרכה. ובביאור החסרון שתרגמו התורה ליונית עיין בדרשות חת"ס דרוש לח' טבת (עמ' 204) שכתב וז"ל והנה רע ומר בהעתקת התורה יונית או לכל לשון, כי בהיות התורה כתובה בלשונות שנאמרה מפי הקב"ה, למשה רבינו ע"ה הרי היא כפטיש יפוצץ סלע וכל פסוק סובל כמה פירושים שונים וממש אין לומר בו דעת ע"ד פשוטו שלא יסבול גם פי' אחר ועל כרחן של ישראל שישמעו לדברי חכמים ולפירושים וחידותם, משא"כ בהעתק התורה ללשון לע"ז אי אפשר כל אחד לבחור ע"כ כוונה פשוטה אחד ולכתבו באותו הלשון כי אין לשונות העמים סובלים ככה וגם אין אתנו יודע עד מה לכתוב בחכמה ובינה כמו שנכתבה התורה יונית אז החלו עם בני"י לטעום טעם פשוטו של מקרא ומאז החל האפיקורסות להתנוצץ ולא אבו שוב שמוע לקול דברי חז"ל ולפירושיהם כאשר בעו"ה עדיין מרקד בינינו, ולסברא מזוייפת כל אותם הכופרים אין תועלת במעשה עזרא ואין הפסד וצרה כ"כ במיתתו. ע"כ יפה אמרו במליצה נאה במגילת תענית וה"ג הנ"ל שביום ח' טבת הועתקה התורה יונית והיה חשך בעולם, וכו' עכ"ל. הרי דעיקר הצרה בתרגום התורה ללשון אחר הוא דלשון אחר רק סובל פירוש אחד ולשון הקדוש מתנוצץ לכמה גוונים ופירושים. ואם אדם מרגיל עצמו לפירוש אחד יבא ח"ו לכפור בתורה שבעל פה ובחכמי המסורה, שמוסרים לנו כמה פרושים לכל פסוק ופסוק.

בענין מתיקות בתורה ושכרה לעתיד לבא

ויש לסיים בדברי הירושלמי (פ"ד סנהדרין הל"ב) א"ר ינאי אילו ניתנה התורה חתוכה לא היתה לרגל עמידה וכו' כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור מיניין ודגלו (שיר השירים ב, ד) וכן הוא

אומר (תהלים יבז) אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים ואומר (שיר השירים א,ד) מישרים אהבוך, עכ"ל. וביאר הפני משה דאלו ניתנה התורה חתוכה שיש רק צד אחד בלי נטיית הדעת לכאן ולכאן לא היה קיום לעולם. שהרי חדותא דשמעתא היא פלפולא דאורייתא לכאן ולכאן וזה מתיקות התורה. ומבואר בנצי"ב הנ"ל (ויקרא א,א) שהירושלמי קורא להרבה פנים של דרשות התורה אמרות ה' שהוא התורה שבעל פה.

איתא בגמ' סוף נדה (עג.) תנא רבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח שהוא בן עולם הבא שנאמר (חבקוק ג,ו) הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות. עיין בקובץ ישורון (כרך כז אלול תשע"ב אות מספר ו במאמרו של הרה"ג ר' אליעזר כ"צמאן שליט"א) שכתב וז"ל מרגלא בפומיה בשם העילוי ממייציט [הרה"ג ר' שלמה פאליאטשיק זצ"ל ר"מ בשיבת רבנו יצחק אלחנן] באור הגמ' סוף נדה כל השונה הלכות בכל יום מובטח שהוא בן עולם הבא, ע"ד המשנה בפאה ואלו דברים וכו' ות"ת כנגד כולם. ואיתא בירושלמי (פ"א פאה הל"א) ר' ברכיה ור' חייא חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שוה אפילו דבר אחד של תורה וכו', א"כ אי אפשר במציאות לתת שכרו בעולם הזה, אפילו כל חללי דעלמא, לפיכך מוכרח שכל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא מפני שאי אפשר ליתן לו שכר בעוה"ז בשביל ת"ת (ועיין בחידושי העלוי ממייציט סי' צב) ודפח"ח עכ"ל. הרי השכר המגיע ללמוד תורה לא שייך לשלם בעוה"ז כי אין דבר בעולם הזה ששוה לת"ת. ולכן בזמן שבועות צריכין לחזק בלמוד התורה ולהכיר חשיבותו ומתיקותו. ומבואר בכל בו (סי' נב) נהגו לאכול דבש וחלב בחג שבועות מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב כמו שכתוב (שיר השירים ד,יא) דבש וחלב תחת לשונך עכ"ל. מתיקות התורה באה מפלפולא של תורה שבעל פה. יהי רצון שנזכה לקבל התורה מחדש מתוך שמחה ומתיקות ונזכה לדברי חז"ל כל השונה הלכות בכל יום מובטח שהוא בן העולם הבא.